

dulto, sic transire per bona temporalia ut consequatur aeterna.

Scimus quoniam monasterium nostrum, quod in honore et nomine sanctæ Trinitatis constitutum est pariter et sacratum, toto corde diligitis. Et nos ipsam beatam Trinitatem, Patrem et Filium et Spiritum sanctum, pro cuius amore hoc facitis, toto mentis affectu imploramus, quatenus corpus et animam vestram in præsentem ab omni impedimento custodiat, et in futuro vitam vobis conferat sempiternam, atque animam patris vestri, de quo plurimum vos sollicitum esse cognoscimus, sua ineffabili pietate, et gloriosa B. Mariæ semper Virginis intercessione, ab omni vinculo peccatorum et criminum suorum absolvat, et ipsum suum et omnium Deum ac Dominum videre et habere valeat, qui est remissio peccatorum, et suorum merces et retributio servorum. Rogastis fratrem, qui noviter venit ad ordinem, veste religionis mutata remitti parentibus suis, ut vel sic damnum possent recuperare terrenum. Pro amore vestro remitti quidem potest; vestis autem

religionis sine offensione et nota infamiæ mutari non potest. Si quis objicit, quod episcopi et abbates Romanæ sæpe ierunt veste mutata, scire debet, quia illud cogebat quæ Domino papæ debetur obedientia. Pro temporis necessitate novum dedit Dominus papa obedientiæ præceptum; in hac vestra postulatione novum, ut ita dixerim, audio cupiditatis peccatum. Iterum si dicitis eum nondum fecisse professionem, nondum monachi habuisse benedictionem, firmiter credite et veraciter agnoscite, nec professione, nec benedictione perfectum monachum sive Christianum posse fieri sine cordis devotione. Et ubi est cordis devotio, ibi sancta benedictio deesse non potest, et vera professio. Igitur si consuetudinaria professio, quæ sit visibiliter, et benedictio illum, sicut dicitis, non tenet ligatum, proposita devotio religionis, in qua adhuc perseverat, mundo amplius non patitur esse solutum, præsertim cum illam professionem sua voluntate jam fecisset, et suscepisset benedictionem, si per nos eis dilatatum non exstitisset.

MONITUM IN EPISTOLAM SEQUEMTEM.

Goffridum confraternitatem et suffragiorum societatem iniisse cum Cluniacensibus, testatur epistola ipsius Goffridi a Joanne Mabillonio viro clarissimo tom. III Analectorum edita, quam hoc loco apponimus, ne illud Goffridi scriptum desideret nova hæc ipsius Operum editio.

GOFFRIDI EPISTOLA AD CLUNIACENSES.

Ad ineundam suffragiorum societatem.

Ego frater Goffridus, Vindocinensis monasterii qualiscunque abbas, veniens ante præsentiam domini Hugonis, venerandi Cluniacensis abbatis, petii ab illo dari mihi societatem et loci confraternitatem sui totiusque gregis a Deo sibi commissi: ut, qui de propria perfectione minus præsumebam, eorum suffragiis æternam valerem acquirere vitam. Quod ille clementer suscipiens, et libentissime complens, de-

crevit generali præcepto ut, quandiu vixero, si in ejus absentia venero Cluniacum, capitulo et mensæ, totique ordini vice illius præsim: et cum hac luce migravero, ita per omnia in ipso loco pro requie animæ meæ agatur in orationibus et elemosynis, sicut pro uno abbate illorum professo vel monacho, cum adjectione tricenarii missarum brevium quoque missione ac regulæ annotatione.

GOFFRIDI

ABBATIS VINDOCINENSIS B. PRISCÆ CARDINALIS

OPUSCULA.

I.

268-269 TRACTATUS DE CORPORE ET SANGUINE DOMINI JESU CHRISTI.

Frater Goffridus peccator, in præsentem tractatu catholicus scriptor, omnibus Christianis de corpore et sanguine Domini fideliter credere, et ipsum, cujus corpus et sanguinem percipiunt, Christum Dominum videre pariter et habere.

De corpore et sanguine Dei et Domini nostri Jesu Christi, dum a fidelibus pie quæritur quod veraciter dicendum est et firmiter credendum, ipso Christo Deo et Domino nostro donante dicatur, ut in illorum cordibus dubitatio nulla relinquatur. Prius quidem

D panis et vinum super altare ponuntur; sed sicut ante consecrationem nihil aliud præter propriam panis et vini naturam habent, ita post consecrationem nullam naturam, nullam materiam panis vel vini retinent, nisi quantum ad saporem, speciem et odorem; hoc tamen propter infirmitatem hominum et imbecillitatem. Nam si illa gloriosissima caro, et sacratissimus ille sanguis non in specie panis et vini, sed in sua propria natura hominibus apparerent, præ sui magnitudine, homines illa ferre non possent. Quod si fieri posset, fidei meritum non haberent. Sed si sancti apostoli Petrus, Jacobus et Joannes

Dominum in terra adhuc mortalem et corruptibilem carnem portantem transfiguratum non potuerunt aspicere, jam incorruptibilis et glorificati corporis illius tantam claritatem alii homines quomodo possent sustinere? illis siquidem sanctis discipulis non natura divinitatis, ut quidam existimant, Dominus ostendit, sed speciem postea glorificandæ carnis exhibuit. Firmiter itaque credamus, et nullatenus dubitemus quia quod in altari post consecrationem a Christiana religione sumitur, nihil aliud est, nihil aliud habet præter quod ipsa Veritas per se profitetur: *Accipite*, inquit, *hoc est corpus meum* (*Matth. xxvi, 26*); et de quo suo corpore diceretur, per semetipsum exposuit dicens: *Quod pro vobis tradetur* (*I. Cor. xi, 24*). Similiter et de calice: *Hic est sanguis meus, qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum* (*Matth. xxvi, 28*). Si quis autem aliam carnem præter istam habuisse Dominum Jesum credit, desipit, non est catholicus, sed hæreticus. **271** Hac carne redemit hominem Christus; hac in carne Christum homo peremit. Anima tamen et caro hominis sunt redempta; sed hæc caro hominis fuit pretium redemptionis. Hæc est illa una eademque vere vera caro, non alia, quæ, cooperante Spiritu sancto, concepta, nata est de Maria Virgine et passa in cruce, quam ipse Deus omnipotentia divinitatis suscitavit a mortuis tertia die. Quapropter nemo formidet hanc carnem Christi Dei, Dei Patris unigeniti Filii, naturalem et propriam, incorruptibilem et immortalem jam factam dicere, et dicendo credere, et credendo accipere, non tantum in sacramento, quod et multi mali faciunt, sed usque ad spiritus participationem. In isto sancto mysterio, quod et sacramentum, id est sacrum signum, dicitur, quia aliud est, id est Christi sancta caro, et aliud, id est panis species, videtur, ipsam beatissimam et vivificatricem carnem multi homines perversi accipiunt, sed quia mali male accedunt, peiores quam prius fuerant existunt. Quidam vero sumunt usque ad spiritus participationem, quia qui cum charitate, id est cum Dei et proximi dilectione, percipiunt, cum Christo participantur usque ad animæ vivificationem. Et sicut nemo sine charitate Christi sacrosanctum corpus et sanguinem accipere potest quin peior existat, sic nemo cum charitate illud accipere potest, quin inde melior fiat. **272** Unde si quis quærit quomodo panis caro Christi, et vinum sanguis ejus fieri possit, certe si ea quæ sunt, Dominus non creasset, creata forsitan mutare non posset. Sed minoris miraculi non fuit ex nihilo omnia creare quam in melius ex omnibus quædam convertere. Qui talia quæris, noli errare. Si Deum omnipotentem esse credis, nullatenus super hoc poteris dubitare; quoniam si omnia posse confiteris eum, et istud posse negare non poteris, cum sit ex omnibus unum. Ille namque qui carnem in Virgine matre, omnino servata virginitate, ineffabiliter et veraciter assumere potuit, qui etiam cum sit immortalis, pro nobis mortuus est, et die tertia imoerit sui

potentia seipsum a morte suscitavit, panis et vini materiam in sui corporis naturam in consecratione convertit.

II.

DE ORDINATIONE EPISCOPORUM, ET DE INVESTITURA LAICORUM

Goffridus Vindocinensis monasterii humilis servus, charissimo Domino et præcordiali amico Petro Leonis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinali, catholicam fidem toto corde diligere, et eos qui et contradicunt totis viribus impugnare.

Vestræ petitionis et meæ promissionis non immemor, si non ut debui, saltem ut potui, **273** tertavi solvere et quod a vobis quæsitum est, et a me promissum, de ordinatione videlicet episcopi, et de investitura laicorum. In primis firmiter credere nos oportet, et nullatenus dubitare, ut quemadmodum baptismus Christianum facit, ita electio et consecratio facit episcopum, et sicut impossibile est sine baptismo Christianum fieri, ita est impossibile episcopum sine electione et consecratione creari. In ordinatione episcopi electio et consecratio sic est utraque necessaria, quod consecratio sine electione, et sine consecratione electio episcopum facere sola non sufficit. Nam sicut in baptismo aqua et invocatio Spiritus sancti sunt necessaria, quæ faciunt Christianum, ita in ordinando episcopo electio et consecratio sunt necessitate conjuncta, quæ creant episcopum. Et sicut aqua sola, aut sola invocatione sancti Spiritus, nec baptismus fieri potest, nec homo esse Christianus, ita sola electione, aut sola consecratione nemo ordinari vel fieri valet episcopus. Magnum quidem et baptismatis et electionis et consecrationis episcopi est sacramentum; sed illud præcepit et per alios facit Christus, et hoc egit per semetipsum. In illo spiritualiter creatur homo, et a Christo Christianus dicitur; in isto vero dominus et imperator creatur Christianorum, qui non solum vocatur Christianus a Christo sed etiam Christi vices agere creditur. Sciendum vero est quod hic vel ubicunque de electione episcopi agitur, canonicam necesse est electionem, et **274** evangelicam intelligi, ut qui bene electus est, et juste consecretur. Alioquin fit quædam prava simulatio in Ecclesia, et ecclesiasticæ dignitatis illusio non parva. Nam quicumque canonicè non electus quasi sacrandus accedit, execratus recedit, et falso nominatur episcopus, qui annullare conatur electionis et consecrationis ordinem, quem Christus per semetipsum primus instituit. Ipse enim primus et elegit apostolos, et consecravit, quos nisi prius electos consecrare non voluit. Hoc sanctum sacramentum, electionem videlicet et consecrationem apostolorum, Christus primus primum fecit, per quod cætera fierent sacramenta. Nullus autem apostolorum apostolatatum audacter appetiit, nullus eorum se impudenter obtulit eligendum. Tota itaque ordinatio episcopi non in sua, sed in aliorum electione consistit et consecratione, si tamen illam electio recta præcesserit. Hæc autem prius per semetipsum,

ut dictum est, Christus fecit; deinde vero vicarii ejus. Et in apostolis quidem a Christo facta sunt, quoniam ab ipso et electi et consecrati fuerunt. In aliis vero omnibus a nullis aliis fieri licet, nisi a vicariis Christi. Sunt autem vicarii Christi clerici in electione, episcopi in consecratione. Cæteri omnes petere quidem episcopum possunt; eligere vero vel consecrare non possunt. Quienque igitur alio modo, quasi sub nomine pontificis, Ecclesiam vel potestatem ecclesiasticam sibi vindicare præsumit, hic jam non per ostium **275** intrat, sed aliunde ascendit, ut merito non inter episcopos computetur, sed inter fures et latrones connumeretur (*Joan. x, 1*). Iste aliis benedictionem non porrigit, sed pestem, et vulnus potius inferre videtur quam salutem, qui tanta præsumptione Dei maledictionem meretur. Nam episcopus sine canonica electione est quasi arbor sine radice. Arbor autem quæ radicem non habet, etiam si folia habeat, fructum ferre nullatenus valet. Ad hujusmodi arborem Christus quidem accessit, et cum ibi fructum non invenisset, eam maledixit (*Marc. xi, 13, 14*). Ille maxime a Deo maledicitur, qui sacramentis Ecclesiæ quasi sociari sua cupiditate desiderat, non Christi charitate. Et omnis qui sacramentis Ecclesiæ cemento charitatis non jungitur, injuriam quidem Ecclesiæ facit, sed quasi paries luteus dissipatur, qui licet dealbari possit ad tempus, ejus subita dissolutione, qui ante confidebant in eo, premuntur. Hac igitur similitudine recte colligitur quod qui ad injuriam sanctæ Ecclesiæ ecclesiasticum ordinem, et maxime pontificatum assequitur, suam destructionem in primis, deinde populi mortem operatur. Et tunc Ecclesia injuriam pariter sustinet et verecundiam, quando in eligendo pontifice canonica perit electio, et quod vitæ meritis, et sapientiæ doctrinæ, atque sacris ordinibus debetur, illis quasi imponitur quibus nec bonæ vitæ merita, nec sapientiæ doctrina, **276** nec sacri ordines suffragantur. Isti terrenum, imo paludosum habent fundamentum, et ideo corruunt qui tali fundamento ædificantur. De talibus enim dicitur in Psalmo: *Projecisti eos, dum alleverentur* (*Psal. lxxii, 18*). Gravius nihil et apud Christum Ecclesiæ injuria, cujus sacramenta qui perverse suscipiunt, cum Christo esse, vel prodesse non possunt. Cum Christo etenim simul esse, et contra Christum facere nemo potest, cum ipse dicat: *Qui non est mecum, contra me est* (*Luc. xi, 23*). Qui autem cum Christo non est, nec sibi prodesse, nec aliis potest; cum ipse iterum asserat: *Qui non colligit mecum, dispergit* (*ibid.*), et alibi dicit: *Sine me nihil potestis facere* (*Joan. xv, 5*). Sunt quidam qui Romanæ Ecclesiæ omnia licere putant, et quasi quadam dispensatione aliter quam divina Scriptura præcipit eam facere posse. Quicumque itaque sic sapit, desipit; nam Romanæ Ecclesiæ post Petrum minime licet, quod Petro non licuit. Petro quæ liganda erant ligandi, et quæ solvenda solvendi est a Christo data potestas (*Matth. xvi, 19*); non quæ li-

ganda solvendi, vel quæ erant solvenda ligandi concessa facultas. Petrus etiam si aliquando aliter egit, Paulus licet in conversatione novitius ei in faciem resistere minime timuit (*Gal. ii, 11*). Petrus vero sui junioris increpationem libenter suscipiens, quod plus justo fecerat, diligenter correxerat. Præterea nulla ratione fieri licet quod Christus suo exemplo deducit. Ipse enim legem solvere non venit, sed adimplere (*Matth. v, 17*). **277** Romana itaque Ecclesia divinarum Scripturarum legem solvere non debet, sed conservare; et tradita sibi a Christo potestate, non ad suam voluntatem uti, sed secundum Christi traditionem. Si etiam a suo juniore Romano pontifici suggeritur, ut si aliquando plus justo fecerit, juste corrigat, tanquam Petrus Pauli admonitionem suscepit, et ipse suscipiet, si Petrum imitari desiderat. De investitura autem laicorum si quis cognoscere voluerit quid catholica et apostolica Ecclesia senserit, quid docuerit, quid judicaverit, quid constituerit, legat in primo capitulo illius concilii quod tempore Gregorii septimi papæ factum est, et ibi omnes clericos, qui de manu laici investituram suscipiunt, hæreticos vocatos, et ideo damnatos esse et excommunicatos invenerit. Licet alia hæresis de investitura dicatur, alia Simoniaca, ista quæ de investitura dicitur, contra sanctam Ecclesiam fortius jaculatur. Simoniaca etenim pravitas multoties fit latenter; hæresis vero de investitura, semper publice agitur. Ibi etiam in primis omnis ecclesiasticus ordo confunditur, quando hoc quod unicuique a solo suo consecratore in Ecclesia, cum orationibus quæ ibi conveniunt, dari debet, a sæculari potestate prius accipitur. Quod sancti apostoli non solum interdixerunt, verum etiam omnes illos, qui per sæcularem potestatem Ecclesiam obtinent, a Christo sibi tradita potestate damnaverunt. **278** Et merito apostoli iudicio Spiritus sancti hanc hæresim ipso Ecclesiæ principio damnare decreverunt, quam longo post tempore ex patre diabolo nascenturam esse præviderunt. Cum igitur laico et investitura, et omnis etiam disponendarum Ecclesiarum, vel ecclesiasticarum rerum facultas a Spiritu sancto, qui in apostolis loquebatur, negata sit penitus et interdicta, qui investituram a laico suscipit, non jam contra apostolos tantum, imo contra dominum apostolorum, quod sanctum est canibus exponit. Investitura enim, de qua loquimur, sacramentum est; id est sacrum signum, quo princeps Ecclesiæ, episcopus scilicet, a cæteris hominibus secernitur pariter atque dignoscitur, et quo super Christianum gregem cura pastoralis ei tribuitur. Hanc investituram ab illo solo suscipere debet, a quo et consecrationem habet. Illum siquidem prius oportet consecrari, deinde vero tanquam regem Ecclesiæ sacris insignibus decorari. Si quis autem cuilibet sæculari potestati ista licere putat, errat. Quod si defendere nititur, apostolorum doctrinam, et sancti Spiritus sensum adnullare desiderat; unde hæreticus esse nullatenus dubitatur. Investitura

itaque laicorum, quæ sit per virgam, et annulum, merito hæresis appellatur. Nam sicut a Simone Simoniacæ hæresis dicitur, ita ab eo qui investit, et ab illo qui investitur, quoniam uterque in illa sua **279** actione, et agitare claves Ecclesiæ, et eius unicum ac singulare ostium violare conatur, recto nomine hæresis de investitura vocatur. Hæc præterea hæresis de investitura, si recte perspicitur, etiam hæresis Simoniacæ esse, viva et vera ratione probatur. Nam quæ sæcularis potestas sibi vindicare nititur investituram, nisi ut per hoc aut pecuniam extorqueat, aut, quod est gravius, sibi inordinate subjectam efficiat pontificis personam? Nullus est itaque laicorum, etiam si ei liceret, qui tanta intentione annulum, vel virgam dare desideret, nisi per hæc quæ sunt sacramenta Ecclesiæ, temporalibus lucris inhiaret. Laicis quidem sacramenta ab Ecclesia suscipere licet, non Ecclesiæ quælibet sacramenta dare. Annulus autem et virga, quando ab illis dantur, a quibus dari debent, et quando, et ubi, et quomodo debent, Sacramenta Ecclesiæ sunt, sicut sal et aqua, oleum et chrisma, et quædam alia, sine quibus hominum et Ecclesiarum consecrationes fieri non possunt. Semper laicus de investitura, ut diximus, aut pecuniam sibi vindicat, aut, quod est amplius, episcopi vel abbatis personam. Hæc non tam humana quam diabolica malignitate Ecclesia catholicam fidem, libertatem et castitatem amittit, sine quibus nulla ratione subsistit. Hæc etenim tria semper Ecclesia habere debet; quorum vel si unum defuerit, velut paralytica jacet, nec ligandi, nec solvendi potestatem habet. **280** Hanc igitur, quam supra diximus, investituram quicumque sub specie pastoris suscipere præsumit, sit paralyticus et hæretica lepra pollutus. Illum non pastorem fiducialiter dico, nec illius pastoris, qui animam suam posuit pro ovibus suis (*Joan. 10, 11*), quodlibet membrum, sed fur et raptor et lupo est. Nam ad hoc venit, ut furetur et rapiat et mactet (*ibid., 10*). Hanc autem detestabilem impietatem, non solum qui faciunt, sed qui consentiunt ei, damnati sunt. Ille vero consentit, qui eam tacet, qui eam non corrigit, et qui ei palam non contradicit. Et nemo est qui contradicere palam non debeat, et possit; nam si prælati non habet auctoritatem, habet tamen Christiani vocem, et Scriptura dicit, et neminem excipit: *Maledictus est, qui prohibet gladium suum a sanguine* (*Jer. XLVIII, 10*), id est vocem suam ab increpatione peccati. Illud etiam factum meminerit, quod asina fatuum prophetam olim correxerit (*Num. XXII, 28*). Quod si fuerit vitiosus, vel quolibet alio crimine infamis factus, non ideo silere debet, quoniam unicuique peccatori communem Ecclesiæ fidem, quam suam esse credit et confutetur, defendere et contra ejus adversarios libere pugnare licet. Nam illi duo, qui in passione Domini crucifixi sunt cum eo, omnino infames erant, nam publici latrones; quorum unus non tantum quia credidit, sed quia suæ fidei veritatem contra alterum defendere cœperit. bonum

A illud, et delectabile **281** verbum a Salvatore nostro audire meruit: *Hodie scilicet mecum eris in paradiso* (*Luc. XXIII, 43*). Unde in latrone illo maxime declaratum agnoscitur, quod vir catholicus licet infamia maculis aspersus, fidei defensione paratissimum pariter, et cum Christo esse meretur.

III.

DE SIMONIA ET INVESTITURA LAICORUM; QUARE UTRAQUE DICATUR HÆRESIS.

Universali papæ Calixto, bono domino suo et præcordiali amico, Goffridus abbas Vindocinensis, beatæ Priscæ cardinalis, quod patri filius et domino servus.

Cum Simonia et laicorum investitura hæresis dicatur, quare utraque sit hæresis, et merito hæresis appellari debeat, præsentis brevique satis epistola monstrabitur, ne super hoc deinceps dubitetur. Firmissime crede, Pater charissime, quod nihil aliud proprie hæresis dicitur, nisi quod a Patris unitate Filium sive Spiritum sanctum conatur separare, vel personarum alteram altera minorem vel majorem asserere. Igitur Simon Magus non tantum hæreticus, sed hæreticorum primus et pessimus existit; qui non solum a Patris æqualitate separari posse Spiritum sanctum existimavit, sed etiam ipso Spiritu sancto major esse præsumptuose tentando concupivit. **282** Nam cum se posse pecunia possidere Spiritum sanctum putavit, quid appetit aliud, nisi ut Spiritu sancto major ipse haberetur, cum major sit qui possidet quam quod possidetur? Cum itaque Patris et Filii et Spiritus sancti personas inæquales quilibet nititur astruere, ratione pariter et auctoritate hæreticus habeatur, multo magis Simon Magus, qui Spiritum sanctum Deo Patri et Filio æqualem per omnia sibi pecunia subijcere tentavit, hæreticus, et Simonia, quæ ab ipso inventa est, et ab eo dicitur, hæresis comprobatur. Laicus autem, cum investituram Ecclesiarum tribuit per virgam et annulum, quæ sunt Ecclesiæ sacramenta, sicut sal et aqua, oleum et chrisma, et quædam alia, sine quibus hominum et ecclesiarum consecrationes fieri non possunt, sibi jus Christi usurpat et potestatem; et quodammodo se Dei Filio prædicat altorem. Nam dum illa Ecclesiæ sanctæ sacramenta ibi dantur, ubi dari debent, et quibus, et quando debent, a Dei Filio dantur, per consecratorem videlicet illius actionis ministrum, sicut in remissionem peccatorum Spiritus sanctus dabatur per Petrum. Unde Deus Pater ad Joannem loquitur, dicens: *Super quem videris Spiritum descendentem, ille est qui baptizat* (*Joan. I, 33*). Quando dixit, ille est qui baptizat, a parte totum significavit. Nam Dei Filius universa Ecclesiæ conficit et tribuit sacramenta. Laicus autem, quando contra Dei Filium sic præsumit, si non amplius, non minus tamen quam Simon Magus intumuit, et ipse intumescit, **283** qui in collatione sacramentorum se Dei Filio anteponeit. Et quia Deo Dei Filio non solum sui Patris æqualitatem demere nititur, sed se ipsum Dei Filio superiorem sua impia actione significare videtur, recto nomine et ipse hæreticus, et

ejus investitura hæresis appellatur. Vale, et Simoniam et laicorum investituram omni occasione, vel qualibet dispensatione seposita impugnare satagite.

IV.

DE FOSSESSIONUM ECCLESIASTICARUM INVESTITURA, QUOD REGIBUS CONCEDATUR.

Non sit imperatoribus et regibus molestum quod dicimus, nec consuetudine sibi vindicare nitantur, quod eis veritate negatur. Cum laicis, etiam religiosis, disponendarum Ecclesiarum vel ecclesiasticarum rerum omnis facultas ab apostolis prohibeatur, manifestum est quod eis investitura negatur ab ipsa Veritate, a Christo videlicet, qui in apostolis loquebatur. Quod autem Christus in apostolis locutus sit, Paulus apostolus asserit dicens: *An experimentum ejus quæritis, qui in me loquitur Christus?* (II Cor. xiii, 3.) Cum igitur Christus veritas sit, sicut ipse dixit: *Ego sum veritas* (Joan. xiv, 5), nec unquam, Ego sum consuetudo, dixerit; qui Christianus est Chri-tum, et qui rex est, Regem regum, ipsam scilicet veritatem, sequatur, non consuetudinem. In ecclesiasticis possessionibus, quamvis nec in legibus, nec in canonibus inveniatur, tamen propter scandalum et schisma vitandum, talis **284** regibus investitura conceditur, ut nec ipsi propter hoc pereant, nec sancta Ecclesia detrimentum patiat. Investituram per virgam et anulum accipere, nisi a suo consecratore, manifestum est esse damnosum, quia nulli laico licet illa Ecclesiæ sacramenta dare, sicut ei non licet episcopum consecrare. Res etiam quæ semel Ecclesiæ datæ sunt, reges iterum eas dare, vel de ipsis investire, nec debent nec convenienter possunt. Nam alicui dare quod habet, et de hoc investire aliquem quod ille jam tenet, superfluum est et vanum; non tamen videtur criminisum. Alia utique est investitura, quæ episcopum perficit, alia vero quæ episcopum pascit. Illa ex divino jure habetur, ista ex jure humano. Subtrahe jus divinum, spiritualiter episcopus non creatur. Subtrahe jus humanum, possessiones amittit, quibus ipse corporaliter sustentatur. Non enim possessiones habet Ecclesia, nisi sibi a regibus donarentur, et ab ipsis non quidem divinis sacramentis, sed possessionibus terrenis investirentur. Ex jure divino regibus quidem et imperatoribus dominamur; ipsis tamen ex eodem jure, quia Christi Domini sunt, honorem debemus et reverentiam, sicut dicit Apostolus: *Regem reveremini* (I Petr. ii, 17). Ex jure autem humano tantum illis debemus, quantum possessiones digimus, quibus ab ipsis, vel a parentibus suis Ecclesia ditata et investita dignoscitur. Unde B. Augustinus super Joannem sic loquitur: « Noli dicere, Quid mihi et regi? Quid tibi et possessioni? Nam per jura regum **285** possessiones habentur. Si vero dixeris, Quid mihi et regi? noli jam dicere possessiones tuas, quia ad ipsa jura, quibus possessiones possidentur, renuntiasti. Nam secundum jus imperatorum possides terræna. Tolle imperatorum jura, quis audeat dicere, Mea est illa villa, aut Meus

A est iste servus, aut Mea est ista domus? Quo jure defendis villas? divino, an humano? Divinum jus in Scripturis habemus, humanum jus in legibus regum. Unde quisque possidet, quod possidet, nonne jure humano? nam jure divino: *Domini est terra et plenitudo ejus* (Psal. cxliii, 1). Pauperes et divites Deus de uno luto fecit, et divites et pauperes una terra supportat. Jure tamen humano dicis: Hæc mea villa est, hæc domus mea, hic servus meus est. Jure ergo humano, jure imperatorum, quare? quia ipsa jura humana per imperatores et reges sæculi Deus distribuit Ecclesiæ suæ. » Possunt itaque sine offensione leges, post electionem canonicam et consecrationem, per investituram regalem in ecclesiasticis possessionibus concessionem, auxilium et defensionem episcopo dare, quod quolibet signo factum existerit, regi vel pontifici, seu catholicæ fidei non nocebit. Voluit bonus Dominus et magister noster Christus spirituales gladium et materiale esse in defensione Ecclesiæ. Quod si alter ab altero retunditur, hoc fit contra illius voluntatem. Hac occasione de regno justitia tollitur, et pax de Ecclesia, scandala suscitantur et schismata, et fit animarum perditio simul et corporum. Et dum regnum et **286** sacerdotium, unum ab altero, impugnatur, periclitatur utrumque. Nam rex et Romanus pontifex, cum unus contra alium, alter pro regni consuetudine, alter pro Ecclesiæ libertate erigitur, regnum illam consuetudinem obtinere nec potest, nec poterit, et Ecclesia suæ libertatis amittit plurimum. Rex præterea sacrosancta communione pariter et regia dignitate privatur; a Romano vero pontifice multis qui sibi servire debuerant, necessitate cogente servitur: et qui a pontifice docendus erat, et ducendus a rege, rex et pontifex populum sequitur. Habet autem Ecclesia pacem, et regnum justitiam: habeat rex consuetudinem, sed bonam, non quam male reposcit, sed quam supra diximus investituram. Habeat Ecclesia suam libertatem, sed summopere caveat, ne dum nimis emunxerit, eliciat sanguinem, et dum rubiginem de vase conatur eradere, vas ipsum frangatur. Hoc est præcipuum discretionis membrum, ne quis qualibet actione Ecclesiæ a Satana circumveniat. Tunc enim a Satana quis circumvenitur, quando sub specie justitiæ illum per nimiam tristitiam perire contingit, qui potuit liberari per indulgentiam. Præterea bonus et discretus Augustinus in epistola ad Parmenianum dicit vix aut nunquam excommunicandum eum esse qui in malo opere obstinatum multitudinem habet secum. Nam tolerabilis videtur uni parcere, ne in Ecclesia schisma seminetur plurimorum. Et beatissimus doctor et martyr Cyprianus asserit, dicens: **287** Schisma non est faciendum etiam si in eadem fide, et in eadem traditione non permaneat qui recedit. Et Salomon in Ecclesiaste: *Scindens ligna periclitabitur in eis, si exciderit ferrum* (Eccl. x, 9). Item in Exodo: *In domo una comedetur; non ejicietis de domo carnem foras* (Exod. xxi, 46). Ex quibus verbis colligitur eum

non excommunicandum esse qui multitudinem habet secum, ne dum unum corrigere nitimur, perditio fiat multorum. Hoc etiam Hieronymus ad Augustinum scribit, dicens quod, secundum beatorum apostolorum Petri et Pauli prudentiam, dispensationemque honestam, aliquando fieri necesse est quod jure reprehenditur, ne Christianæ plebi scandalum oriatur. Nam propter metum Judæorum, ne ipsi scandalizarentur, et Paulus, post conversionem, Timotheum circumcisum fecit, et cæremonias etiam exercuit Judæorum, et Petrus coegit quosdam Judaizare gentilium, uterque sanctus apostolus simulans se veteris legis præcepta servare, ne qui fideles ex Judæis facti fuerant susceptam veritatis notitiam scandalizati negarent. Fecerunt hoc sancti apostoli misericorditer et pia compassione, non simulatione fallaci, quamvis legem post Evangelium non esse servandam minime dubitarent. Ubi beatissimæ vitæ viri intelliguntur non quidem commutasse consilium, sed ad horam pro aliorum salute suæ doctrinæ sententiam. Si de præseni materia minus vel aliter dixi, quam debui, ignorantia deputetur, et indulgeatur misericorditer; si autem bene, benigne suscipiatur, et observetur diligenter.

288 V.

AD CALIXTUM PAPAM, QUALITER IN ECCLESIAM DISPENSATIONES FIERI DEBENT.

Dispensationes aliquando in Ecclesia faciendæ sunt, non quidem amore pecuniæ, vel quolibet humano favore, sed pia et misericorditer intentione. Tunc enim a pastore Ecclesiæ dispensatio pia et misericorditer fieri creditur, cum aliquid minus perfecte ad tempus sit ab illo vel fieri permittitur, non voluntate sua, sed aliorum necessitate, ne in ipsis videlicet fides Christiana periclitetur. Sic igitur faciendæ est dispensatio ab Ecclesia, ut semper fidei nostræ veritas instruat, et si quid aliter ad horam factum fuerit vel permissum, opportuno tempore corrigatur. Hac discreta et sancta dispensatione usi sunt beati apostoli Petrus et Paulus propter metum Judæorum, ne ipsi scandalizarentur. Nam Paulus post conversionem Timotheum circumcisum fecit et cæremonias etiam exercuit Judæorum; et Petrus coegit quosdam Judaizare gentilium. Uterque sanctus apostolus simulans se veteris legis præcepta servare, ne qui fideles ex Judæis facti fuerant, susceptam veritatis notitiam scandalizati negarent. Fecerunt hoc sancti apostoli misericorditer et pia compassione, non simulatione fallaci; quamvis legem post Evangelium non esse servandam minime dubitarent. Ubi beatissimæ vitæ viri intelliguntur non quidem commutasse **289** consilium, sed ad horam pro aliorum salute suæ doctrinæ sententiam. Nam super hoc quod ipsi et alii aliter fecerant, et et alios postea correxerunt. Possunt etiam et debent fieri dispensationes, quibus Ecclesiarum et monasteriorum consuetudines inmutentur, sed ubi postponitur minus bonum, ut quod est melius instituat. In nullo autem malum fieri debet vel per-

A mitti, nisi in ea tantum necessitate, ubi timetur ne periclitetur fides, et illud post modum corrigatur. Nam qui mala faciunt ut veniant bona, horum justam esse damnationem Paulus apostolus protestatur. Si quis vero aliter in Ecclesia dispensationes facit, rationi simul et veritati contradicit, nec solum lucernam ardentem non habet, verum etiam aliorum ardentem exstinguit. Et ideo non recte dicitur Christi vicarius, sed dux est cæcorum ipse cæcus.

VI.

QUÆ TRIA ECCLESIA SPECIALITER HABERE DEBET, AD EUNDEM PAPAM.

Ecclesia semper catholica, libera, et casta esse debet. Catholica, quia nec vendi debet, nec emi; libera, quia sæculari potestati non debet subijci; **B** casta, quia nullatenus debet muneribus corrumpi. Quando enim Ecclesia venditur vel emitur, evacuatur fides, quia quod incomparabile factum est a Deo, ab homine comparari posse æstimatur. Præterea qui vendit Ecclesiam, cupidum Judam imitatur; qui autem **290** emit illam, Judaicam avaritiam sectatur. Judas utique cupiditate vendidit Christum qui est caput Ecclesiæ, et Judæi avaritia emerunt illum. Quando vero Ecclesia sæculari potestati subijcitur, quæ ante domina erat, ancilla efficitur; et quam Christus Dominus dictavit in cruce, et quasi propriis manibus de sanguine suo scripsit, chartam libertatis amittit. Hanc enim libertatis chartam Christus vindicavit in cruce, et suæ sponsæ Ecclesiæ per semetipsum dedit, ut homines alios per peccatum factos diaboli servos, ipsa libera liberos et Dei filios faceret, et suos, qui sibi diligenter servirent, et tanquam bonæ matri devoti filii humiliter obedirent. Tunc etiam Ecclesiæ castitas omnino periclitatur, cum corrumpitur ipsa muneribus et ex casta et virgine sponsa Domini, quasi mulier publica veraciter facta dignoscitur. Hoc enim est proprium meretricis, ut semper sub pretio redigatur. Hæc tria quæ diximus, proprie propria Ecclesia habere debet; quorum unum si defuerit, falso nomine dicitur sponsa Christi; quæ velut paralytica jacet, nec ligandi, nec solvendi potestatem habet. Nam Christus pastor bonus sponsam fidelem quærit, respuit infidelem, liberam sibi sociat, abjicit ancillam, castam diligit, odit corruptam.

VII.

291 DE ARCA FŒDERIS.

Goffridus Vindocinensis monasterii humilis servus, dilectis in Christo discipulis Hamelino et Andreæ, bona principia sorte meliori terminare.

Multis ac diversis actibus sæculi deditus, fratribus, quos meæ imperfectioni divina patientia regendos commisit, loqui vel scribere quæ debeo non possum. Justum tamen est velle magis professe quam præesse; nec pastorem Ecclesiæ decet minus de salute animarum quam de rerum administratione esse sollicitum. Unde, licet animus meus pro sua consuetudine circa alia versaretur, vobis, quos specialiter diligo, quædam ad consolationem vestram

religiosum creandi non tacere. Et quoniam de consolatione vestra proposui, vos salubrius consolari, vel ædificare non valeo, quam si pauca de pluribus, quæ in veteri lege facta memorantur, vestræ humilitati studeant revelare. De his autem quæ palam sunt, et valde omnibus trita, disserere superfluum æstimavi, quia et fastidium auditoribus generant, et eos culpabiles exhibent de contemptu. Illa tamen proferri necesse est quæ et a vobis possint intelligi, et vitæ vestræ convenienter aptari. Igitur post Hebræorum de Ægypto profectionem, post maris Rubri transitum, post Ægyptiorum extinctionem, quod Dominus ad Moysen ad suorum utilitatem præceperit, diligenter audiendum est, **292** atque memoriter retinendum. Dicit itaque Moyses ad universum populum, ut unusquisque pro viribus conferebat faceret tabernaculum. Collatio quidem illa non debuit fieri qualibet coactione, sed spontanea voluntate. Ait namque Deus ad Moysen, ut unusquisque, sicut visus fuerit cordi suo, ea offerat quæ ad construendum tabernaculum sunt necessaria (*Exod. xxv, 2*). In primis quidem de Hebræorum ex Ægypto profectione, de maris transitu, de Ægyptiorum extinctione mentionem feci, et quoniam ista quibusdam clausi sunt, ea reserare utile, imo necessarium duxi. Quamvis enim realiter fuerint hæc omnia, latent tamen in ipsis mysteriorum pretiosa monilia. Per Ægyptum namque, in qua, velut Dominus, Pharo principabatur, præsens sæculum, cuius princeps est Satan, designatur. Huius principis infelicissimum dominatum Hebræus, per quem signatur fidelis populus, proficiscendo, id est proficiendo, Moysen ducem sapienter devitat. Qui Ægypto, præsentem scilicet sæculo renuntiat, et summum legislatorem Christum, ejus inherendo mandatis, dilectione amplectitur, acque amplius audit vocem alienorum malignorum videlicet spirituum, sed suam, qua dicit: *Qui mihi ministrat, me sequatur* (*Joan. xii, 26*). Mare quidem Rubrum, quod Hebræis fuit præsidium, et Ægyptiis dedit interitum, aqua baptismatis, vel lacrymabilis poenitentia intelligitur. Quod idcirco rubrum dicitur, quia et in baptismo Christi sanguine consecratur, et in lacrymabili poenitentia aliquando usque ad sanguinem oculorum, nonnunquam autem **293** usque ad carnis macerationem pervenitur. In hoc itaque mari adversarii nostri Ægyptii suffocantur, quia et per baptismum, et per poenitentiam lacrymarum peccata et erimina nostra, quæ inter nos et Deum separant, mortificantur. Tabernaculum, unde loqui maxime cœpi, pellibus et ciliis extrinsecus fuisse coopertum, intrinsecus vero auro et argento, ære atque lapidibus pretiosis, multisque aliis, de quibus dicendum per singula necessarium modo non arbitrator, legimus adornatum. In tabernaculo etiam erat candelabrum, et arca de lignis setim fabricata; et intra arcam, ut legitur, lex, et manna, et virga Aaron continebantur (*Hebr. ix, 4*). Tabernaculum significat Ecclesiam, congregationem videlicet justorum; pelles et cilia, quibus extrinsecus tegebatur,

A mortificationem indicant vitiorum; per aurum, fides, per argentum, confessio; in ære fortitudo exprimitur, in lapidibus pretiosis pretiosa vitæ æternæ designantur eloquia. In candelabro bonæ intentionis manifesta operatio intelligitur. Per arcam memoria, per ligna setim munditia, per legem mandata Dei signantur. Manna vero pietatis dulcedinem dicimus: sed virgam, discipline severitatem. Præcipit benignus Deus in lege sua, pro nostra utilitate, non pro sua necessitate, ut tabernaculum, id est sanctificationis habitationem, ei faciamus. Ubi vero habitatio ista facienda sit vel construenda, Scriptura insinuat, cum dicit: *Præparate corda vestra Domino* (*1 Reg. vii, 3*). Corda utique nostra domino præparamus, si sibi ea receptacula munda, **294** quæ digne inhabitare possit, exhibemus. Hæc etiam receptacula non vult sibi exhiberi cum aliqua difficultate, sed cum omni devotionis hilaritate. Multum discretus omnipotens Dominus, non velut importunus exactor, a nobis exigit quæ non habemus, nec ejus jussio nos sibi cogit offerre quod debeat esse contrarium cordi nostro. Pellibus siquidem et ciliis tabernaculum extrinsecus bene tegimus, cum exterius et inferius nostrum, carnem scilicet nostram, ita cum vitis et concupiscentiis mortificamus, ut cor nostrum, quod tabernaculum Dei dicitur, ejus illecebris minime corrumpatur. Ornamus tabernaculum auro, si pura et integra fides est in corde nostro. Fides autem pura et integra hæc est, ut Patrem et Filium et Spiritum sanctum unum Deum et Dominum esse, sine aliqua hæsitatione, sed cum omni dilectione credamus. Licet enim Trinitas sit in personis, una sola natura, una sola substantia est deitatis. Et quamvis alius sit Pater, alius Filius, alius Spiritus sanctus, non tamen aliud Pater, aliud Filius, aliud Spiritus sanctus, sed Pater et Filius et Spiritus sanctus tres quidem sunt personæ, ut diximus, et istæ tres personæ, unus est Deus, unius solius naturæ, unius solius substantiæ atque essentiæ. Et ne in creatrice omnium creaturarum Trinitate, cui nihil est impossibile, aliquid huic fidei contrarium sentiamus, in humanis etiam creaturis eorum, quæ dicta sunt, similitudinem habemus. In ipsis etenim creaturis quædam inveniuntur, quæ licet tria sint, **295** D et unumquodque eorum propriam in se habeat personam unam, eandemque naturam habent, et unam, eandemque substantiam. Veniamus itaque ad fontem, et fontis rivum consideremus: aquam etiam ab utroque procedentem, quod videlicet stagnum vocatur, nihilominus videamus. Ecce fontem, rivum, et stagnum, tres personas invenimus: et licet sint tres personæ, una tamen est aqua, et aquæ una eademque natura atque substantia. Argentum ad decorem tabernaculi offerimus, cum per veram et sanctam confessionem animas nostras ab omni contagione peccati et criminis mundamus. Sed ubi, et cui, et quando confessio ipsa fiat, scire debemus. Ubi? non apud hæreticos, sicut sæpe solet, fieri sed in Ecclesia catholica unumquemque Christianum necesse est

confiteri. Cui? suo pastori præcipue, si tamen talis A est ille, qui sua et aliena vulnera curare sciat germana charitate, non per superbiam, delegero et publicare. Quando? dum salus corporis manet, dum sua quisque utitur potestate. Non debent homines, ut constentur, expectare suæ vitæ extremum diem, quoniam qui usque in finem confessionem differunt, vix aut nunquam perveniunt ad salutem. De talibus enim dicitur in psalmo: *Cum Deus occideret eos, tunc quærebant eum (Psal. LXXVII, 34)*. Æs etiam in tabernaculo cum auro et argento solidamus, si in fide et confessione Christi fortes usque ad finem hujus vitæ perseveramus. Multo quippe pretiosior est fides 296 atque confessio, si cum ipsis contra adversa omnia fuerit operis fortitudo. In ædificio tabernaculi lapides pretiosos ponimus et componimus, cum verba sapientiæ exhortationis ad invicem proponimus atque exponimus. Debet enim alter alteri exponendo proponere ubi fuit, ubi est, ubi non est, et ubi erit. Ubi fuit, videlicet in paradiso, in beatitudinis loco, ubi omni munditia abundabat ac sanctitate, et perpetua, nisi prius homo peccasset, fruebatur immortalitate; ubi est utique, in hoc mundo, sub jugo asperæ conditionis, ubi quotidie in lacu miseræ versatur, et in luto fecis ubi non est, in ea scilicet mentis devotione, qua beati apostoli, martyres et confessores sanctæque virgines Deum ac Dominum nostrum multum benignum Jesum dilexerant, et pro ejus amore mundum cum suo flore penitus contempserunt; ubi erit, in illo, inquam, valde tremendo die judicii, ubi verbis ad loquendum compositis nemo alterum protegere, vel quasi tueri præsumpserit, ubi iniquitas verborum compositione colorari non poterit, ubi nulli se excusare vel quidquam occultare licebit, ubi de ipsa conscientia accusator procedet et testis. Ibi certe semel accusari nihil erit aliud quam æternaliter condemnari. Candelabrum ad honorem tabernaculi fabricamus, cum bonæ intentionis manifestis operibus aliis bonitatis exempla monstramus. Collocamus etiam in tabernaculo arcam, quando ad ea, quæ Dei sunt, nostram applicamus memoriam. 297 Idcirco arca de lignis setim, quæ imputribilia sunt, dicitur fabricata, quia memoria nostra corruptionis, vel cujuslibet turpitudinis locus esse non debet, sed totius munditiæ armarium, et castitatis sigillum. Arca quoque intra se legem perhibetur continere, quia nostra mens et memoria divina mandata assidue debet observare. Manna præterea in arca continetur et virga; nam memoriæ nostræ et pietas incense debet, qua humiles et mansuetos, ut in melius proficiant, convenit obsecrari, et disciplinæ severitas, qua superbos et immites corrigi necesse est et increpari. Correctio quidem nostra vel increpatio non cum ira et indignatione fieri debet, sed cum tranquillitate. Licet enim extrinsecus disciplina sæviat, cor semper plenum sit charitate. Sciendum tamen est, quia delinquentibus aliquando irasci possumus et indignari. Sed iterum non oblivioni tradendum

est quia ira nostra, vel indignatio, ultionis executio esse non debet, sed magis absolutionis operatio. Ad hoc namque irasci, indignari debemus, ut eos qui delinquent ad satisfactionem, non ad desperationem provocemus. Non enim in destructionem, sicut ait Apostolus, sed in ædificationem missi sumus (II Cor. x, 8). Cuncta ergo, fratres, quæ agimus, justa pietate et pia severitate pariter faciamus, ut et cætera quæ de tabernaculo dicta sunt, nihilominus retinentes, sanctum et immaculatum tabernaculum effici in reamur, præstante Domino nostro J. s. Christo, qui immensæ pietatis et summæ justitiæ 298 vivit et regnat Deus cum Patre et Spiritu sancto per æterna sæcula sæculorum. Amen.

VIII.

QUID BAPTISMUS, QUID CONFIRMATIO, QUID INFIRMORUM UNCTIO, QUID CORPORIS ET SANGUINIS CHRISTI PERCEPTIO IN ANIMA CHRISTIANA OPERENTUR.

In baptismate, per Spiritum sanctum datur remissio peccatorum. In confirmatione, Spiritus sanctus invitatur ut veniat, et donum ipsam, quam sanctificavit, inhabitet, muniat et defendat. Ipsi etiam apostoli post baptismum acceperunt Spiritum sanctum quem in ipso baptismo jam acceperant in remissionem peccatorum. Acceperunt iterum Spiritum et in die Pentecostes, ad totius virtutis et scientiæ perfectionem. Hæc igitur ultima confirmatio fieri jubetur ab episcopis, ad totius perfectionis similitudinem. Quæ idcirco fieri jubetur in fronte, quia perfectorum est, non in occulto, sed in manifesto Christi nomen semper habere. Apostoli utique, an æquam hæc unctione ungerentur et sancto Spiritu confirmarentur, nondum perfecti erant, adhuc timebant, et nondum Christi nomen in fronte gerebant. In unctione autem infirmorum datur iterum per Spiritum sanctum remissio peccatorum, ut neque in vita, neque in morte desit Christianis Christi misericordia. In perceptione vero corporis et sanguinis Domini anima Christiana sanatur 299 a vulnere vitiorum, et reformatur in statum salutis æternæ, et unum cum Christo corpus efficitur.

IX.

QUID SIT SACRAMENTI ITERATIO.

Ibi reiteratur sacramentum, ubi id ipsum iterum D datur, quasi quod prius datum est, postea posse dari credatur. Verbi gratia, si aliquis baptizatus, iterum in aquis baptismatis mergeretur ea intentione ut ab originali et aliis peccatis solveretur. Aliter enim non rebaptizatur, etiam si multoties aliquis aquis baptismatis submergatur. Ubi vero propter aliud et aliud datur, non iteratur sacramentum, sed tribuitur ad virtutis augmentum. Quamvis enim prius in vertice, et postea in fronte hono chrismate ungetur, non tamen iteratur chrismatis sacramentum, quia, ut superius diximus, propter aliud et aliud fit; sicut et baptismus minime iteratur, etiam si multoties post baptismum aquis baptismatis aspergamur. Inunctio infirmorum magnum sacramentum est, et ideo nulla est ratio iterandum. Sicut enim cætera sacra-

menta per apostolos Christiana religio suscepisse creditur, ita et istud suscepisse ab apostolica traditione minime dubitatur. Omne autem sacramentum a Spiritu sancto per doctores sanctos, in quibus ipse loquitur, iterari prohibetur, idcirco videlicet ne medicina sancta vilesceret, et minus utilis esset, **300** quæ tanto magis salubris est, quanto minus contemptibilis invenitur.

X.

DE PROMISSIONIBUS QUAS PRO CONSECRATIONE, SUB NOMINE PROFESSIONIS, ABBATES FACIUNT EPISCOPIB.

Deus et Dominus noster Jesus Christus in Evangelio monet et dicit: *Gratis accepistis, gratis date* (*Matth. xvi, 8*): et quod monet verbo, facto complevit. Ipse enim gratis nos creavit, et redemit misericordia. Suis itaque sermonibus monet, et docet operibus, munera sua, sanctæ videlicet Ecclesiæ sacramenta, et gratis accipi debere et gratis dari, quia licet haberi possint, non possunt tamen comparari dona Spiritus sancti; et hæreticus esse ratione et auctoritate convincitur, qui quod incomparabile factum est a Deo, credit vel actione prædicat posse comparari ab homine. Ideo Simon Magus hæreticus factus est, quia donum Dei se posse æstimavit pecunia possidere. Non est utique venundandum vel emendum Ecclesiæ quodlibet sacramentum, quod est donum sancti Spiritus, ex quo, et in quo, et per quem divina mysteria jure celebrantur, et peccatorum datur remissio, et sine quo nulla sanctificatur oblatio. Igitur Ecclesiarum et hominum consecrationes, sive benedictiones, omnino gratis fieri debent, nec quolibet ingenio pro hujusmodi facto quidpiam exigatur, ne dum falsa quæritur beatitudo, vera miseria inveniat. Sunt quidam episcopi qui pro **301** benedictionibus abbatum, sub nomine professionis, ab eis exigunt, quod est Christianæ professioni valde contrarium. Nam cum professio alia in divina laude sit, alia pro peccatorum depositione, ista laudem Dei non facit, sed minuit, nec deponit peccata, sed apponit. Nec sacræ fidei professio recto nomine dicetur, sed execranda promissio, quæ claves Ecclesiæ agitare, et unicum ac singulare ejus ostium violare conatur. Ista neque veritate, neque auctoritate inventa, sed consuetudine et hominum cupiditate reperta, triplici genere Simonie contra sanctam Ecclesiam jaculatur, quoniam Simonia a lingua, Simonia a manu, Simonia ab obsequio ibi committitur. Est a lingua, cum publice recitatur illa promissio; sit a manu, quando charta, qua continetur, scripta ponitur super altare; sit ab obsequio, cum ipsum male promissum subjectionis obsequium servatur. Qui sic agit forsitan dicit: Pro benedictione non quæro pecuniam: imo satis amplius exigit, quia hominis personam. Sicut anima plus est quam corpus, ita corpus simul et anima, tota videlicet hominis persona multo plus est quam ejus pecunia. Divina lege et manifesta ratione probatur quia benedictio minime datur gratis quam præcedit abbas illa proscriptio, ut quod desiderat assequa-

tur. Non enim faceret illam, si repulsam non pateretur. Illud etiam quod bonum est sit perniciosum, cum promittitur non bene, vel male suscipitur. Nam pecunia quam Simon Magus obtulit **302** Petro, bona quidem erat, sed quia male obtulit illam, damnatus a Petro prædicatur. Et ideo nec evangelica, nec canonica, sed navicularia est illa quæ dicitur benedictio, quam, quæ falso nomine vocatur, professio præcedit, sive subsequitur. Ibi venditur simul et emitur primum Ecclesiæ sacramentum. Christus etenim primus hoc sacramentum per semetipsum fecit, consecrationem scilicet apostolorum. Præterea sciendum est, nec oblivioni tradendum, quod quicumque emit Ecclesiam, Judæorum perfidiam, et qui vendit eam, traditorem Judam imitatur. Judæi etenim Christum emisse noscuntur, qui est caput Ecclesiæ, et eum vendidisse Judas minime dubitatur. Qui vero pro divino mysterio munus exigit, Giezi sequitur discipulum Elizæi, et Naaman Syri lepram consequitur. Caveant igitur episcopi et abbates, qui ideo dicuntur Christi vicarii, quoniam Christi creduntur agere vices, ne contra Christi auctoritatem, qui gratis tribuit et ejus vocem, qui gratis dari monet et præcipit, cupiditatem sive consuetudinem sequantur, qua fides Ecclesiæ, libertas, et castitas simul corrumpitur. Non mediocriter utique delinquit episcopus, nisi gratis dederit; et abbas, nisi gratis acceperit, similiter peccat, quia facientem et obsequentem par poena constringit; et facinus quos inquinat, æquat (*LUCAN, lib. v, 290*).

303 XI.

DE ILLIS QUI IN CAPITULO INORDINATE CLAMANT; ET DE HIS QUI IBI INORDINATE RESPONDENT.

Sæpe inter monachos agitur, ut per eos, qui de aliis in capitulo clamores faciunt, et per illos, de quibus clamores sunt, animorum perturbationes, verba amara, contentiones nascantur, propter hoc maxime, quod hi qui accusantur, modum responsionis, et hi qui accusant, modum accusationis ignorant. Nam cum ex odio peccati et ex dilectione fratris culpam tantum notificare debeant qui accusant, non ita faciunt, sed minantur et increpant. Illi autem qui increpantur, cum patientiam Christi, quia Christiani sunt et monachi, imitari deberent, qui coram tonante non aperuit os suum, nec in sua passione contra suos accusatores impios et mendaces verba contumeliosa protulisse, sed judici, se licet injuste judicanti, patienter respondisse legitur, quod Christus fecit facere erubescunt, et Christum et ejus exemplum nomenque Christianum, suum etiam monachatum, summæ videlicet humilitatis signum, obliviscuntur et verba superba et litigiosa contra eos præparant, qui de ipsis loquuntur atque malis prioribus pejora jungentes, suos similes a luctores invocant, quasi injuriarum ultores. Unde, Deo auctore, quomodo vel cui, filii et fratres nostri **304** in capitulo accusati respondere, et qui accusant quomodo accusare debeant, ordinare volumus. Ordinamus itaque, et ordinando sub nomine sanctæ

obedientiæ præcipimus ut alter alterius culpam sic in capitulo notificet quatenus eum minari non præsumat, nec increpet. Is vero qui accusatus fuerit adversus suum accusatorem verbis quibuslibet non contendat, sed unde accusatur soli abbati, vel ejus priori humiliter atque veraciter respondeat. Liceat unicuique qui accusatur aut humiliter culpam agnoscere, vel si culpabilis minime fuerit, se non audacter, sed patienter excusare. Ordinationem istam, a Deo potius quam a nobis pro pace et quiete animarum et corporum fratrum nostrorum factam, si quis scienter violaverit, præter præsentium plagas virgarum, septem continuatis diebus absque indulgentia cibus ei detur solummodo panis et aqua.

XII.

QUÆ TRIA PASTORIBUS INESSE DEBEANT.

Pastoribus Ecclesiæ tria speciliater inesse debent, justitia videlicet, discretio et providentia. Unumquemque igitur dispensatorem Ecclesiæ in judicio justum esse decet, discretum in præcepto, in consilio providum. Tribus istis præcipue pastor Ecclesiæ et animarum saluti, et corporum necessitati prodesse potest. Quod si unum istorum defuerit, cætera duo aut minus, aut nihil penitus prosunt.

305 Nam si juste judicet pastor, et indiscrete præcipiat, ipsa indiscreta præceptio etiam justi iudicii erit destructio. Quod si discrete præceperit, et injuste judicaverit, injusta et iniqua adjudicatio fiet discretæ præceptionis corruptio. Si vero et juste judicaverit et discrete præceperit, in consilio autem animarum providus minime fuerit, improvida consilii præcipitatio erit et justi iudicii et discretæ præceptionis dissolutio. Ea propter unumquemque pastorem Ecclesiæ habere oportet et in judicio veritatem, et dilectionem in præcepto, et in consilio sollicitudinem.

XIII.

INVECTIO DEI CONTRA PECCATOREM, ET PECCATORIS CONFESSIO PRÆCANTIS MISERICORDIAM.

Miser homo, ego te feci de luto, et usque ad imaginem et similitudinem meam sublimavi. † Ita est, Bone; sola tua gratia ex fragili satis materia immortalis et æternis, si non peccassem, me factum cognosco. † Tantæ gratiæ ingratus, factus es contemptor obedientiæ. † Sic est, Sancte, ut asseris; locum dedi inventori meæ miseræ. † Deus et Dominus pro te servo peccati factus sum caro, et ex anima rationali et carne perfectus homo. † Quod profiteris, Conditor pie, et ipse profiteor; et hoc factum est ne perirem, ego peccator. † Super hæc omnia, natus de femina, captus, ligatus, verberatus, multas et multiplices passus injurias, occisus etiam, ut Dei **306** filium te facerem, qui diaboli eras mancipium. † Credo veraciter, Benigne, quod loqueris, sed sustinere vix valeo, confusus mea magna et longa iniquitate. † Multa et multa circa te mea bona: multa et multa contra me sunt tua mala. † Ulla ratione, Altissime, negare non possum tua verba vera esse, quia et tua bona, sicut vera pro-

sitione proposuisti, circa me multa sunt; et contra te multa mea mala; et quod est culpæ gravioris, non me reum aliquando pure confessus sum, nec meum bene agnovi reatum. † Nullis præcedentibus vel subsequentibus meritis te custodem Ecclesiæ meæ fieri permisi, et pastorem. † Et ista quidem, Misericors et Misericors, veritate amplector; sed tuæ misericordiæ, et miserationi utrumque confiteor, et ante fuisse, et postea esse me miserum peccatorem; et qui vehementer timere debeo, ne ex pastore lupum me, fecerim, et ex custode latronem. Meam itaque miseriam non occulto, et tuam quoque misericordiam, omnipotentis et gratiæ immensæ. Tua igitur, Deus, gratia qua factus sum, et qua sum redemptus misericordia, mei miseri et peccatoris miserere, et beatitudinis illius latronis me participem facio, cui pendens in cruce dixisti: *Hodie mecum eris in paradiso* (Luc. XIII, 43).

307 XIV.

ALIA INVECTIO CONTRA PECCATOREM, ET PŒNITENTIS PECCATORIS CONSOLATIO.

Peccator, agnosce, et pœnitentiam age, qua præsumptione contra Creatorem tuum et Redemptorem egisti, quam tepide et negligenter in sancto ac sacro ordine longo tempore vixisti. Serve inutilis, recole beneficia Dei, et dilige. Appende peccata tua in quantum appendi possunt, et expavece. Miser Ecclesiæ sanctæ minister, tracta apud te quid bonus Dominus fecerit tibi, et tu quid fecisti: multa bona contulit tibi, et tu multa mala commisisti. Hanc retributionem ipse te non docuit, nec tu ab alio sic doceri debuisti. Debitor Dei et tui deceptor, memento promissionum, quas summo Domino sæpius fecisti, et non bene tenuisti. Ipse multum patienter te diu exspectavit, et tu contempsisti; ipse te vocavit, et vocat, et tu ad ipsum redire noluisti; ipse te fugientem sequitur, non propter peccata tua persequitur, et, ut ad eum revertaris, paternis affectu blanditur, dicens: *Nolo mortem peccatoris, sed tantum pœniteat, et vitam consequatur* (Ezech. XXXIII, 11). Iterator peccaminum, recordare extremi iudicii, et quanta ibi futura sit gloria sanctorum, et miseria impiorum, ubi nec mala anima aliqua ex parte bonum inveniet, nec bona malum. Vas penitus peccatis contractum, ingemisce, dum licet, **308** et dum induciar, lacrymabiliter plange quidquid contra benignum Deum, ac Dominum, corruptus a Satana, perpetrasti; et tuam magnam miseriam confitens, ejus magnam misericordiam humiliter quære. Non plus homo peccator desperes de tua imperfectione, quam pœnitendo præsumas de pietate illius qui te redemit inæstimabili charitate. Miserum te quærit, non abjicit plenus misericordia, infirmum non respuit omnipotens medicina. Opæta misericors misericorditer misero subvenire, ne justum juste contingat miserum condemnare. Pastor ille bonus lassam et sauciatam ovem non abjecisse, sed vexisse legitur; nec vexisse solum, verum etiam mori maluit, quam illa moreretur. Hæc Dei misericordiam

sapiunt et pietatem, et peccatori occasionem auferunt desperandi. Vult enim Dominus vitam peccatoris, non mortem; perire peccatum, non hominem. Unde unicuique peccatori de magna Domini miseratione indulgentiam sperare licet, si se cognoverit peccatorem, et suis proximis compatiens de peccato poenitere voluerit. En ego sum ille, Jesu pie, quem, non meis meritis, sed tua gratia sola, Ecclesiae tuae quaecumque pastorem aut voluisti fieri, aut permisisti; et quem, licet indignum, ad pastoris vocasti officium, perire non sinas: sed inter caetera tuae gratiae dona tribue ut me veraciter peccatorem agnoscens, antequam de praesenti vita tollar, de peccatis meis tibi digne satisfaciam: et quotiescunque **309** cuiuslibet fratris mei peccatum audiero, non superbe increpem, sed compatiar, et quamvis odio habeam peccatum, ipsum tamen diligam peccatorem. Sit mihi semper non modica de peccatore compassio, et contra peccatum moderata correctio. Absit ut otio culpa perire faciam jura naturae! Natura enim humana sibi indulgeri quaerit, non ultra modum affligi; et quia satis cito per se labitur, eam erigi necesse est, non conculcari. Quod est diaboli in homine Deus perire faciat; et quod suum est, servet ne pereat. A diabolo culpa est, creatura a Deo. Divina itaque moderatio in me suam etiam justitiam temperet, ne, dum quasi amore iustitiae culpam persequi videor, perire contingat creaturam; et si quem disciplinae vinculis me ligare contigerit, non mea auctoritate eum premam, sed dignum faciam absolute. Nullum sub manu mea per invidiam tristitiam perire contingat, sed omnes potius per indulgentiam valeant liberari. Quod ipse praestare digneris, Jesu pie et bone, qui cum Patre et Spiritu sancto regnas et dominaris per saecula sine fine mensura. Amen.

310 XV.

LAMENTATIO CUJUSDAM PECCATORIS ACCUSANTIS SE ET JUDICANTIS.

Non tantum me terret misera vita mea, quantum terrere deberet: nam anima mea, propter sordidas cogitationes suas a fidei amico dejecta, et crudeli subiecta inimico, dum pium Pastorem deseruit, facta est praeda lupo, et quae ante fuerat sponsa Christi, se in servitutum redegit Antichristi. Peperit itaque adultera tristitiam et verecundiam Deo, gaudiumque diabolo atque victoriam. O multum peccatrix et multum infelix anima mea! cur pessimas cogitationes concepisti, quibus ignem libidinis, immunditiae, et avaritiae prudenter et scienter accendisti, quibus etiam jugiter, et non mediocriter exarsisti, et te gehennae ignibus perpetuo cremendam tradidisti? Nonne legeras, et legendo audieras, imo legeras et intellexeras Apostolum dicentem: *Quia omnis fornicator, aut immundus, aut avarus in regno Christi et Dei non habet hereditatem?* (Ephes. v. 5) Habebas utique unde, si voluisses, utiliter cogitare potuisses, scilicet beneficia Dei, et quod tu contra egisti. Memento etenim et cogitare debue-

ras quis est qui te fecit, et quid pro te fecit, et quid tu fecisti, et qualem tu te fecisti, quatenus aut amore Creatoris tui, aut timore inferni peccare desisteres, et quod a te impie actum est, poenitendo deseres, ut si **311** non requie digna, esses saltem aliena a poena. Benignus Deus et Dominus ipse est, qui sola gratia te fecit cum non esses, sanctam scilicet et immortalem, si non postea propria voluntate peccasses. Nam ibi mortua fuisti, ubi ab eo peccando recessisti, ipse tamen ut majoris charitatis vinculis te sibi colligaret, quae recesseras ab eo, et capta eras a diabolo, te redemit, nec quaecumque pretium pro tua redemptione, sed proprium Filii m dedit; tibi quidem natura et veritate carnis et animae similem, sed virtute et omnipotentia deitatis longe dissimilem. Et quia utrumque te quidem primum et sociam carnem corrupisse Dei Filius agnovit, ut utrumque redimeret, utrumque suscepit. Ecce pro te factus est homo Deus. Factus est servus Dominus pro ancilla. Pro te factus est creatura Creator, pretium tuae redemptionis ipse Redemptor. O infelix anima mea, indigna requie, et digna perditione, agnosce, crede, et pie confitere quae pro te misera, imo miserrima Deus sustinuit in carne assumpta! Conceptus siquidem in Virgine matre, comite et cooperante Spiritu sancto, eodemque die virgineo egressus de utero speciosus forma praefiliis hominum, novus homo venit in mundum, ibi pro te multas modico tempore passus injurias. O impia et crudelis, quando superbe et sordide cogitabas, ubi erat memoria Dominicae passionis et crucis? ubi spinea corona capiti tui Creatoris infixa? ubi ejus clara facies sanguine profluente **312** de capite cruentato suffusa? ubi ligaturae, quibus pro te nimis crudeliter ligatus est pius et humilis Salvator? ubi alae palmarum? ubi plagae virgarum, et pugnorum ictus, et impiorum sputa Judaeorum, quae pro te sustinuit mansuetus Redemptor? ubi crux ei imposita ad opprobrium ejus, in qua et ipse crucifixus est? ubi loca clavorum? ubi poculum fellis? ubi latus lancea perforatum? Haec omnia credis et discredis; confiteris et dissiteris. Credis corde, confiteris ore; sed discredis et dissiteris operatione. Habes itaque fidem, sed mortuam. Nam fides mortua est sine Dei dilectione. Si credis et non diligis, diabolus imitaris. Credit enim diabolus, et Dominum constitetur, et quoniam illum non diligit, nec vel unius momenti remedium habet, et sine caret ejus supplicium. O invereconda, sordida, nequam! veraciter sic egisti. Credidisti quidem, et adhuc forsitan credis; sed Deum minime dilexisti. Quem si dilexisses, odisses utique diabolus, et acceptam notitiam veritatis diligenter observans, nec primam fidem irritam fecisses, nec secundam. Abrenuntiaveras siquidem diabolo in baptisate; in monasterio autem professione, diabolo simul et saeculo. Sed jam nec prima professio tua Deo grata erit, nec secunda, quia perjurium pariter commisisti et sacrilegium. Perjurium, dum quod Deo juraveras non

enulisti: sacrilegium, dum ei, cui te devoveras, abstulisti. **313** Quæ non te solam, verum etiam carnem sociam ita voluntati et cupiditati turpissimi et fœdissimi corruptoris exposuisti, quod universa tui corporis membra vasa vitiorum fecisti. O superba et inflata, cujus bona opera non sprevisi? Tua vero, quæ vix aliquid, vel pene nihil bonitatis habebant, semper admirando laudasti. Cum millies et millies aut cogitatione sola, aut cogitatione simul et actione fuisses corrupta, te quasi coloribus castitatis pingebas, et cum immundissima esses, pudica dici gaudebas. Quod si aliquando te ream constens accusasti, auditori potius, non Deo auctori placere desiderabas. Filia diaboli, violatrix templi Spiritus sancti, quid de te dicam, imo quid digne contra te proferam, quæ pene te totam, vel penitus totam abstulisti Deo, et contulisti diabolo? Memento, captiva, quo pretio fuisti redempta, cujus sponsi fueris sponsa, quam pulchra, quam sancta cum eo semper mansisses, si ei fidem servare voluisses. Memento etiam unde, et quo cecidisti. Vocatione utique et electione Dei usque ad cœlum ascenderas, et in infernum corruisti. O quam pessimam sortem sortita es, quæ crudelissimum damnatorem tuum secuta, totius bonitatis auctorem reliquisti! Deus tuus, Dominus tuus, Conditor et Redemptor tuus, amplius quam seipsum tibi conferre non potuit, vel melius. Primum quidem quando te fecit, tibi dedit seipsum. Postea cum peccato perdita esses, se tuæ redemptionis **314** contulit pretium. Tu certe peccasti, et ipse tui pœnitentiam fecit peccati. O mul-

rum ingrata! abnegasti benignum Redemptorem, qui pro te, ne perires, mortuus est, et terribilem inimicum tuum, qui per linguas Judæorum, et manus militum eum interfecit, tibi Dominum elegisti. Sancto fonte olim exstinxeras, et suscepti ordinis sanctitate extinctum contriveras, quem ad tuam perpetuam pœnam peccando suscitasti. Quandiu cum bono Deo et pio Domino fuisti, eras contra diabolum fortis, et debilis contra te erat diabolus; tu sana, ille infirmus; tu domina, ille servus. At postquam ab eo recessisti, qui te sua bonitate creavit, et inestimabilis charitatis dilectione redemit, contra te, spiritus fornicationis erexit caput, et intra viscera tua se totum immersit. Ibi pessimus fornicator fœda nimium pollutione te maculans, et ad te cum multitudine dæmonum sæpius intrans, fetida in te vestigia dereliquit. Itaque veneno libidinis imprægnata concepisti dolorem, et iniquitatem peperisti. Taliū conjugum est partus monstruosus, horribilis, turpis, immundus. Væ tibi misera, quæ tui vilissimi servi ancilla facta es, et fornicatoris pessimi concubina! O vilis facta nimis, ubi speras? quid exspectas? jacere in sordibus est damnabile; surgere de sordibus est tibi impossibile. Dic mihi, si nosti, a quo tibi consilium, per quem auxilium, ad quem refugium? Non vales accedere ad sanctos, quia ligata es, nec invocare eos, quia muta es. Quod si etiam tibi loqui dignarentur; **315**

PATR. CLVII.

non audires eos, quia surda es. Quid facies? quod tibi remedium invenies? Multa et multa sunt peccata et crimina tua. His tamen omnibus major est Dei misericordia. Omnipotens est Deus, pius est, cujus omnipotentia et pietas immensa neminem patitur desperare pœnitentem. Agnosce igitur infirmitatem tuam; confitere te propria iniquitate damnatam et si ad piscinam salutaris aquæ, in quam angelus Domini descendebat, propriis pedibus non potes venire, saltem bonæ voluntatis gressibus accede, et si vociferari vel loqui non potes, respirare et suspirare adhuc potes. Respira tandem, et ex intimo corde suspira, et fortassis inveniet te Christus suspirantem, qui hominem triginta octo annos in infirmitate habentem invenit, et tuæ infirmitati compatiens, prout pius et benignus consuevit, dicit tibi: *Vis sana fieri?* (Joan. v, 6.) Quod si miseriam et impotentiam tuam humiliter confessa fueris, et omnipotentiam firmiter credens agnoveris suam, quod illi exhibuit, et tibi exhibebit, et quod Mariæ Magdalensæ pœnitenti, et lacrymis peccata constenti minime negavit, nec tibi negabit. Et, qui leprosum mundavit humilem, omnem lepram peccatorum et criminum tuorum mundabit; et te quasi quatruiduanum mortuum, etiam jam fetentem, de sepulcro miseriam, e de luto fœcis suscitabit, et solvi præcipiet Jesus Christus Dominus noster, qui immensæ pietatis et omnipotentiam Deus, vivit et regnat cum Patre et Spiritu sancto, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

316 XVI.

ORATIO AD JESUM.

Jesu bone et pie, Fili Dei vivi et David, te adoro, te laudo, te glorifico. Tibi omnipotenti Deo, Creatori meo piissimo, summo et vero Sacerdoti, et tuæ beatissimæ matri Mariæ semper virgini, et omnibus sanctis tuis, confiteor me multum miserum et peccatorem, et qualem tu nosti. Sicut meis meritis justificari nec possum, nec potui, sic tua magna misericordia me posse salvari profiteor, de cujus magnitudine præsumens in te speravi. Possem quidem desperare, quia aliter vixi quam debui: sed illa tua magna miseratio me desperare non patitur, quæ te de cœlis deposuit ad terras, ne perirem. Salvum fac, quæso, benigne Jesu, servum tuum, quoniam speravi in te; et omnes qui speratis in ipsum orate pro me, ut, si non ad præsens requie dignus, saltem ab æterna pœna, ipso miserante, alienus inveniar.

XVII.

ORATIO AD MATREM DOMINI.

O Maria gloriosa,
Jesse proles generosa,
Per quam fuit mors damnata,
Atque vita reparata!

Virgo semper pretiosa **317**.
Super omnes speciosa;
Stella maris, cœli porta,
Ex qua mundo lux est orta.

Templum sacrum Salvatoris,

Refugium peccatoris,
Mundi salus, mors peccati.
Summi facta parens nati.

Quæ filium habes regem,
Qui divinam dedit legem :
Tu mater, tu sponsa Dei,
Mei miserere rei.

De convalle lacrymarum,
Pressus mole peccatorum,
Ad te clamo, Virgo pia,
Sis mihi dux, atque via.

Quem tu benedicta regis,
Observat præcepta legis,
Deum amat, Deum credit,
Nunquam ab illo recedit.

Rege, quæso, me miserum,
Sanctissima mulierum,
Ut divinæ memor legis
Sim ad velle magni regis.

Qui per suam charitatem,
Præstet mihi castitatem :
Et mundus ab omni sorde,
Hunc diligam puro corde.

Hic cujus est semper esse,
Scit quid mihi sit necesse :
Meam scit infirmitatem,
Quam sanet per pietatem.

Est hæc mea infirmitas,
Peccatum et iniquitas :

318 Cicatrix mei vulneris,
Obduratio sceleris.

Morbo peccati langueo,
Qui me curet non habeo :
Sola misereri mei
Potest medicina Dei.

Peccans corde, peccans ore
Recessi a Creatore :
Sed succurre mihi reo,
Mater ejus, sancta Virgo.

Fac mihi propitium,
Quem genuisti Filium :
Pro me apud ipsum ora,
Et succurre sine mora.

Qui assumpsit ex te carnem
Exaudiat tuam precem :
Nihil tibi denegabit,
Quem mamilla tua pavit.

Et cui inter cunabula
Chara dedisti oscula,
Quidquid illum petieris,
Impetrare poteris.

Deus puer ex te natus,
Et Filius nobis datus,
Mundet sua pietate,
Me ab omni iniquitate. Amen.

XVIII.

HYMNUS DE S. MARIA MAGDALENA.

Ad vesperas.

Maria pœnitentiæ

A
Formula lapsis, spes veniæ,
319 Ut nos auctor bonitatis
Jam sepultos in peccatis
Resuscitet, obtine.
Ora pro peccatis nostris,
Justificata peccatrix,
Eo mentis studio.
Quo æterno, vivo, vero
Supplicasti Domino.
Irrigavit te, Maria,
Christi pietatis unda.
Qui te lavit et mundavit,
Nos abluat a peccatis
Charitatis gratia.

B
Hæc infirma ad medicum
Venit, quærens remedium ;
Prosternitur, non loquitur
Sed lacrymis confitetur :
Sic agit negotium.

Plenus misericordia
Dat medicus remedia.
Nulla respuit vulnera
Omnipotens medicina :
At vult cordis intima.

Offert hæc pœnitentiam,
Hic confert indulgentiam :
Fugat septem dæmonia
Septiformis clementia,
A conversa femina.

C
Pœnitentis devotio
Peccatorum remissio
Fiat nobis, summo Deo,
Qui est nostra redemptio,
Laus, honor et gloria. Amen.

320 Ad Nocturnos.

Maria quædam nomine
Magdalena cognomine,
Arte seducta dæmonum,
Peccatrix fuit nimium.

Quæ specie intumuit,
Et turpiter succubuit,
Superbæ mentis vitio
Venit carnis corruptio

D
Crimen quidem est gravius
Mentis, sed carnis turpius ;
Dum turpius erubuit,
Quod est gravius timuit.

Quærit ancilla Dominum,
Optat infirma medicum ;
Obtulit hæc obsequium,
Hic contulit remedium,

Mirifica potentia,
Et pietatis gratia,
Quæ in ista peccatrice
Vulnus sanavit vulnere.

Gloria sit Patri summo,
Laus ejus Unigenito,
Honor Spiritui sancto,
Trinitati, uni Deo. Amen.

In matutinis Laudibus.

Et miseras et miseros
 Vocat Deus misericors,
 Omnes ad pœnitentiam.
321 Et pollicetur veniam.
 Contemptor pœnitentiæ
 Solus est expers veniæ :
 Factor misericordiæ
 Christe, nostri miserere.
 Immensa tua bonitas
 Mariæ dedit lacrymas :
 Per lacrymarum fluvium
 Fluxum restriuxit criminum.
 Hæc subdita dæmoniis,
 Atque dedita vitiiis,

A

A te prius obtinuit,
 Quidquid tibi exhibuit.
 A te cordis compunctio,
 Et capillorum tersio,
 Et pedum osculatio,
 Et unguenti effusio.
 Totum tuæ pietatis,
 Quod fecit hæc pro peccatis,
 Quod pro nostris faciamus,
 Da, pie, ne pereamus.
 Deo Patri, et Filio,
 Spiritui paraclito,
 Honor, virtus, et gloria
 In sempiterna sæcula. Amen.

G OFFRIDI

322-323 ABBATIS VINDOCINENSIS B. PRISCÆ CARDINALIS

SERMONES.

SERMO PRIMUS.

IN NATIVITATE DOMINI I.

Hodie, dilectissimi, venerabilis et universalis regina angelorum et hominum virgo Maria, quem verbo concepit angelico, clauso utero natum mundo edidit Salvatorem. O cum gaudio et fide admiranda nativitas! Ecce mulier sine coitu concepit, gravida sine gravitate efficitur, parit sine dolore, virgo sancta ante partum, in partu virgo sanctior, sanctissima virgo post partum, hæc sola lætitiæ matris simul obtinere meruit, et gloriam virginitatis: de cuius castis visceribus, Deus homo factus ad nos venit, in sinu Virginis matris beata ubera quibus pie nutriebatur **324** filiali dilectione appetere non dedignans. Et nos, fratres, Dei et hominis nativitatem devotione celebrantes exsulemus, quia hæc Dei et Domini nostri nativitas perditum vitæ remedium hominibus reddidit; novum intulit cælo gaudium. Reparatio generis humani facta est mors peccati, diaboli confusio, exspoliatio inferni. Hæc, inquam, ineffabilis, chara angelis, hominibus necessaria Dei nativitas hominem; primum servum diaboli per inobedientiæ peccatum, liberum fecit; eumque, unde ceciderat, reduxit ad paradysum, non minus gloriæ obtinentem, quam antequam peccasset, habuerat. Ad deiciendum hominem potens fuit inobedientiæ culpa, sed ad illum erigendum Dominicæ nativitatis potentior existit gratia. Valuit equidem inscere antiqui serpentis venenosa astutia, sed insectum curavit nati Salvatoris præpotens medicina. Inimicus Dei et hominis diabolus miseriæ inventor existit, sed Deus factor misericordiæ. Ille sua fraude hominem miserum reddidit; Deus compa-

B tiens misero, ne miser in miseria remaneret, misericordiam fecit, et qui prius peccantem angelum juste damnaverat, ab eo seductum hominem misericorditer respexit. Peccavit angelus, et a Deo in æternum damnatur: peccavit homo, et Deus in tantum illi compatitur, ut non solum pro illo incarnari et nasci dignaretur, sed mori. O mira et inenarrabilis circa hominem Domini pietas! O valde districta, sed omnino justa contra angelum Dei severitas! Justus itaque et pius **325** Dominus et contra angelum egit severitate, et erga hominem pietatis amore. Uterque peccando corruerat, sed angelum ad pœnam Deus deputavit æternam censure justitiæ, et hominem revocavit ad gloriam intuitu misericordiæ. Provida namque et rationabili Dei dispensatione actum est ut cuius gradus fuerat altior, ejus casus fieret gravior; et qui, nullo alio, nisi seipso, suadente vel decipiente, nec carnem portabat humanam, de qua forsitan, licet injuste, materiam peccandi posset contrahere, sed, sola iniquitate superbiæ, suæ perditionis factor fuit et alterius culpæ, dum in illo superbia cepit initium, ejus careret sine supplicium, nec ulla deinceps ratione ei liceret habere spem veniæ, qui inventor existit et manet auctor tantæ nequitæ. Homo vero inexcusabilis, quia peccavit per inobedientiam, et interrogatus culpam constiteri distulit, dejectionem meruit et ruinam. Et qui ante in paradiso solam beatitudinem noverat, cum se per peccatum diabolo mancipatum cerneret, et diversas in mundo experiretur miseriæ, nimia infelicitate compulsus amissam felicitatem plangere cepit conversus ad lacrymas. Gemitat homo reus sub onere reatus, nec suis lacrymis a peccato vale-